

KESKKONNAHARIDUSE ÜMARLAUD

10.06.2013; 13.00-15.30

Võrumaa Kutsehariduskeskus

Osalejaid:

1. Maris Kivistik, Keskkonnaamet
2. Diana Pungar, Keskkonnaamet
3. Mari Kala, Keskkonnaamet
4. Kadri Paulus, Võru Kreutzwaldi Gümnaasium
5. Aire Hallik-Konnula, Pokumaa
6. Iia Timmi, Taevaskoja Salamaa
7. Aigar Liping, MTÜ Eesti Ellujäämisselts
8. Siret Lillemäe, Võrumaa Kutsehariduskeskus
9. Terje Kruusalu, VKHK
10. Kristi Toom, MTÜ Looduskool
11. Piret Sepp, KIK
12. Aiki Jõgeva, Kääpa PK
13. Helina Tammemägi, RMK
14. Tiina Ilves, RMK
15. Marge Ojastu, VKHK
16. Margus Muts
17. Peep Tobreluts, Süvahavva
18. Meelis Juhkam
19. Helen Kivisild

Protokollija: Diana Pungar, Keskkonnaamet.

Tervitussõnad, sissejuhatus Maris Kivistik

- KIK-i järgmine taotluste voor on augustis 2013. a.
- **Meil on loomisel Põlva-Võru ühisprojekt – eesmärk ühiselt pakkuda õppekava toetavaid programme Põlvamaa ja Võrumaa koolidele, et iga laps saaks vähemalt korra aastas osaleda õppekava toetavates keskkonnahariduslikes programmides.**
- KIK-i maakondlik keskkonnateadlikkuse programm on keskkonnaministri määrusega kaotatud ning kõik projektid suunatakse üle Eesti ühte programmi. Suurematel projektidel, kus mitmed osapooled (mitmed kooli koostöös) ning suur sihtgrupp, tõenäolisem rahastust saada.
- **Tänane ümarlaua eesmärk** – selgitada välja võimalikud osapooled st programmide pakkujad, kes projektis kaasa lööksid ning kindlaks teha, millisel hulgal ning millise sisuga õppeprogramme ollakse võimalised pakkuma.
- **Projekti esitaja: Võrumaa Kutsehariduskeskus.**
- **Projektijuht: Kristi Toom MTÜ Looduskoolist** – omab kogemust projektide juhtimisel ning õppeprogrammide läbiviimisel. Kontaktid: info@looduskool.ee, tel. 53305557.
- **Projekti kestus: jaanuar 2014 – juuni 2016;** esitamine augustis 2013. a, otsus tuleb umbes detsembris, seega alustada saab jaanuaris 2014.

Kommentaari: algselt sai mõeldud kirjutada projekt üheks aastaks, kuid ümarlaua arutelu käigus selgus, et koolidele suurema paindlikkuse ja valikuvõimaluse pakkumiseks on mõttekas tähtaega pikendada. Ettepanek on teha projekt 1,5 aasta peale.

- **Piret Sepp, KIK:** omafinantseeringu kohustust riigiasutustel ei ole, kuid MTÜ-del ja SA-del on soovituslik omaosalus 10%
- Võrumaal on põhikoolis 3036 õpilast, õpilaste arv väheneb ca 6 % aastas.
- **M. Kivistik:** "Millised on õpetajate kommentaarid seoses õppesõitude korraldamisega?"
- **K. Paulus:** "Programmidele sõit jääb transpordiraha taha. Programmi ei saa teha õpilastele kohustuslikuks kui õpilased peavad ise maksma. Häid programme on palju, kuid transpordiraha taha jäävad asjad.

Erinevad õppeprogrammide pakujad

Aigar Liping, MTÜ Ellujäämisselts

- Loodussuunitlustega õppematkad.
- www.loodusmatk.ee.
- Palju erinevaid teemasid, mis on kohaldatavad vastavalt vajadusele.
- Haakumine õppekavaga – eesmärk eelkõige tekitada lastes huvi looduse vastu ning tuua välja just see hetk, mida loodus pakub. Programmid on seikluslikud ja kogemuslikud. Käelised tegevused suures osakaalus.
- Kogemus 5-6 a lastega - nt laagrid, kuid ka täiskasvanud.
- Sihtgrupp on väga lai ning vanuserühma suhtes paindlik.
- Pikemad programmid, väga hea oleks ühe ööbimisega lõkkeõhtu, kus läbiviija kinnitab osalejate teadmisi, meeleolukas ja õdus ning meelde jääv keskkond.
- Programmi pikkus – kohandamise küsimus.
- Toimumiskoht on paindlik, nt RMK rajad.
- Teemad – metsloomad; looduses liikumine-käitumine ja vaatlemine; ellujäämiskursus; Eesti loodus erinevatel aastaaegadel; ökorühm-säästlik mõtteviis; õuesõpe erinevate meetodite abil; lindude kodu; toitu, maitseaineid ja ravimeid loodusest; õpime tundma sood ja raba; elu erinevatel maastikuelementidel.
- **A. Jõgeva:** "Vajalik oleks teada sihtkohad, et iga kooli lähedal kindel toimumiskoht, et transpordikulud ei läheks liiga suureks."
- **K. Paulus:** "Selline lähenemine oleks vajalik, sest paljud lapsed kardavad looduses liikuda ja olla."
- **M. Kivistik:** "Hea oleks võtta transpordikulule keskne summa, et saaks planeerida programme, nt 150/170 EUR sõidu kohta." "Transpordikulu on reeglina väga suur."
- **A. Jõgeva:** "Kui õigesti organiseerida, siis on võimalik teostada ka ööbimisega programme."

Pokumaa

- Meile sobiksid eelkõige paremini algklassid 1-3 klass.
- Teemad: mets – puud, seemned, putukad, praktiline tegevus nt "pokusupi" keetmine.
- Talvised programmid võimalikud, kuid keerulisemad, sest Pokukoda on külm, kuid põhimõtteliselt saaks midagi teha küll.
- Teed Pokukojani talvel lahti lükatud, ka kõik teised teed, sest kuuluvad riigile, seega probleeme bussidega tulekul ei ole.
- Sirje ja Georg Aher on tegemas uut õpperada.

Taevaskoja Salamaa

- Peamine sihtgrupp oleks 1.-3. klass.
- Toimumiskohana piirduks Taevaskoja külaga - oma territooriumiga.
- Õppeprogrammid on õppekavaga tihedalt seotud ning kooskõlastatud õpetajatega. Võimalik teostada jätkuprogrammidena – sama rühm tuleb talvel, kevadel jne, mil vaadeldakse aastaegade muutusi ajas. Lisaks mängud – kivid, puud, käbid.
- Programmide läbiv teema – keskkond.
- Teine sihtgrupp on 5. klass .
- Toimumiskoht: Ahja jõe ääres.
- Jõe ja järve teema, mis on õppekavas sees. Veekogude uurimine lihtsate vahenditega - voolukiirus (käbid), läbipaistvus (taldrik, nõör).
- Grupi suurus: 20 osalejat.
- Juhendajad: õpetaja, pädevad külaelanikud.
- Lisaks "Lonni" sõit, õpituba, piknik...

VKHK

- Linnueriala, pesakastid ja puidutöö.
- Võimalus - Margus Muts.

MTÜ Looduskool

- Olen valmis jooksvalt katma programmidega neid sihtgruppe, kes jäävad ilma.

M. Kivistik: "Alaveski loomapark vajab abi toetavate programmide näol."

P. Sepp: "Täpsustan, et KIK ei kaotanud maakondlikku programmi, maakondlik programm kaotati ära ministri määrusega ja ministri määrus on KIK-ile täitmiseks. Väikeste projektide esitamine ei ole keeatud. Kui väike projekt on hästi esitatud, küll saab ka rahastuse." "KIK rahastab projekte keskkonnatasudest laekuvatest vahenditest ning summade laekumine on jooksev. Programmide vahel summade jaotamine on ka jooksev ning ei ole ennustatav, et kui palju vahendeid konkreetsele programmile vooru raames eraldatakse."

A. Jõgeva: "Tahaks rõhutada, et ka keskastmele oleks midagi vaja – 7. ja 8. klassid."

K. Paulus: "7.-9. klasside lapsi köita on raske, kuid tundub, et just MTÜ Ellujäämisseltsi poolt pakutavatel teemadel oleks potentsiaali."

M. Kivistik: "Programmi puhul on vajalik seikluslikkus, suhtlemine ja lustlikkus."

RMK

- Põhiline sihtgrupp eelkõige 6. klassid. Võimalik on leida kõigile teema, kuid keskenduks 6. ja 8. klassidele. Kui mõni grupp jääb ilma, vajadusel leiame lahenduse.
- Mets on õppekavas olemas ning toimuks põhjalik õpe metsa teemal - metsarinded, metsamajandus, majandatud ja majandamata mets, metsa aastaring ja metsa eluring istutamisest kõdunemiseni.
- 8. klassi teema oleks selgrootud (liblikad). Seda programmi annab teha ka talvel.
- Võtame kõik lapsed vastu, piirangut programmide arvu osas ei ole.

T. Ilves: "Toetan metsanduse programmi pakkumist RMK poolt, et mida metsamehed erinevatel aastaegadel teevad." "Põhikoolile sobib riigimetsa majandamise teema, et äratada huvi antud eriala vastu."

H. Tammemägi: "Võrumaa lapsed saavad programmile tulla Pähni Põlvamaa lapsed Kiidjärvele."

M. Kivistik: "Võrumaa Kutsehariduskeskusele just sobib karjäärivaliku teema."

P. Sepp: "Mis on saanud teie jahinduse teemast?"

T. Ilves: "Jahinduse teema on võimalik, kuid nõuab väga suurt tööd, sest jääb praegu ruumi taha. Õpperajad asuvad Ilumetsas, kuid keskust ei ole enam."

A. Konnula: "Alati on vajalik lastelt tagasisidet küsida – aitab kinnistada teadmisi, teemat kokku võtta." "Neile väga meeldib see."

P. Tobreluts: "Tuleb arvestada, et klassikomplektid on väikesed ning liitklassid tulevad, seega vajalik paindlikkus õppeprogrammi sisu osas."

Keskkonnaamet

- Eelkõige Põlvamaa keskkonnamaja jäätmeklass ning jäätmekäitlusprogramm.
- Sihtgrupp: algklassid - sorteerimise teema; põhikool – jäätmekorraldus.
- Grupi suurus: 24 last, sest õppeklassi suurus seab piirangud.
- Programmi juurde saab liita paberivabriku külastuse (1,5 h) – nt üks klass paberivabrikus, teine jäätmeklassis.
- Kogemused on näidanud, et komposti uurimine on laste jaoks kõige põnevam.
- Toimumine: aastaringi.

Margus Muts

- Lindude teema – slaidiprogramm, mis koosneb fotodest läbi aasta, lindude tutvustusest, videoklippidest ning lisavahenditest - linnupesa, loodusfotograafi varustus jt. Pärast toimub teemat kinnistav viktoriin.
- Võimaldab vahetut kontakti loodusega just selle nurga alt, mida lapsed tavaliselt ei näe (videod lindudest igapäevastes tegevustes).
- Programm toimub koolis, parim periood on sügis ja talv.
- Slaidiprogramm 45 min, kestus 2 h.
- Sihtgrupp: sobib kõigile lastele, sest keegi ei ole varem seda näinud, uus ning ainulaadne asi.

M. Muts: "Ma ei ole päris kindel, kas minu teema haakub õppekavaga."

Jõgeva: "Lindude teema on 7. klassis õppekavas olemas."

K. A. Paulus: "Ka 5. klassis käsitletakse linde."

H. Tammemägi: "Pakun võimalust Pähnis koostööks, et üks klass osaleb putukate programmil, teine klass uurib linde."

Kommentaari: võimalik tellida väikese bussi asemel suur ning kaasata mitu klassi korraga.

M. Kivistik: "Õppeprogramme ei ole võimalik kõigile koolidele kohustuslikuks teha." "Näiteks, et kõik 6. klassid sõidavad kindlasse kohta." "Peab olema paindlik, sest kõik ei taha minna – ollakse juba käinud."

K. Toom: "Transpordi pakkumiseks on vaja mitut firmat, et paindlikult ja võimalikult kooli lähedalt pakkuda transporti."

Peep Tobreluts, Süvahavva loodustalu Põlvamaal

- Pakume programmi – loodusapteek, kus saab õppida taimi (ravim/mürk), ise teed keeta.

- Periood: kevad, sügis.
- Kestus: umbes 4 h.
- Sihtgrupp: sobib kõikidele vanustele, programmi sisu paindlik.
- Programmide läbiviimise kogemus on olemas, teeb pidevalt ja elab selles teemas.
- Kontaktisik – Peep Tobreluts.

A. Hallik-Konnula: "Kas saaks programmi siduda villavabrikuga, siinkandis teist sellist ei ole."

P. Tobreluts: "Põhimõtteliselt saaks siduda küll, aga isikuline ressurss piirab."

Maris Kivistik tutvustab Karul RP võimalusi:

- Karulast on teada andnud Liilia Tali, et ta on valmis koduloomade temaatilise programmiga osalema.
- Karulas on kunagi loodud viis õppekavaga seotud programmi, millest kolme pakutakse.
- Esimene on eelmainitud koduloomade programm Liilia Tali juhendamisel, siis pinnavormide programm Olivia Tilli ja Mats Meriste juhendamisel (sobilik II ja III kooliastmele) ning järve programm Lilian Freiberg'i juhendamisel.
- Õppevahendid programmide jaoks on olemas.
- Lisaks on Mati Urbanikul programm ühiselulistest putukatest (mesilased).

NB! Peale ümarlauda helistas mulle Metsamoor Irje Karjus ja ütles, et tema toimetab endiselt Karula kandis ja pakub ka õppeprogramme eelkõige ravimtaimede teemal. Lubas saata oma programmide pakkumise 20. Juuniks Kristi Toomile.

A. Liping: "Kui pikk võiks umbakudne programmi olla?"

K. Paulus: "Maakonna bussiliiklus on see, mis paneb ajad paika - umbes 15.00 peaks olema õpilased tagasi."

M. Kivistik: "Projekti jaoks on vajalik, et iga pakkuja esitaks ametliku kinnituskirja, et mida, millises mahus ollakse valmis pakkuma."

S. Lillemäe: "Oleks hea, kui see kinnituskiri oleks ühtses formaadis."

M. Kivistik: "Saadan kinnituskirja listi."

P. Sepp: "Kinnituskirja puhul huvitab hindajat programmi sisu, hind, sihtrühm ja maht. "Mitterahalised partnerid ei ole olulised, neid võib lisada, aga lisa osasse."

M. Kivistik: "Kindlasti iga pakkuja peab välja ütleva, mitu programmi ollakse valmis pakkuma ning millisele sihtrühmale." "Projekti on praegu arvestatud sihtgrupile 1.-9. klass."

NB! Palume kõigil osapooltel:

- **Mõelda läbi omalt poolt pakutavad programmid ja lahti kirjutada saadetud juhise järgi**
- **Oluline on lisada seos riikliku õppekavaga, mille kohta leiate infot http://www.oppekava.ee/index.php/P%C3%B5hikooli_valdkonnaraamatud ;**
- **Juba olemasolevate programmide infot leiate keskkonnahariduse portaalist www.keskkonnaharidus.ee kui teie asutus/organisatsioon sellega veel liitunud ei ole☺**
- **Mõelda läbi, millised on võimalused programmide läbiviimisel - mitu programmi ollakse valmis pakkuma ajavahemikul jaanuar 2014- juuni 2016.**

- Koostada ametlik kinnituskiri (ümarlaua listide kaudu saadetakse kinnituskirja näidis)
- **KINNITUSKIRJU JA PROGRAMMIDE TUTVUSTUSI OOTAB PROJEKTIJUHT Kristi Toom 20. JUUNIKS 2013. a aadressil info@looduskool.ee.**